

KVALIFIKOVANÝCH PRACOVNÍKOV V ODBORE VNÚTROZEMSKÉJ VODNEJ DOPRAVY JE NEDOSTATOK

Ing. Božena Hejhalová¹

Úvod

Keď sa pozrieme na mapu sveta, vidíme prevažne vodnú plochu. Vodná doprava, predovšetkým námorná, ale aj riečna, sa v celosvetovom meradle vo veľkej miere podieľa na preprave tovaru. Aj keď si to väčšina spotrebiteľov neuvedomuje, námornou dopravou sa prepravuje podstatnú časť nákladu po celom svete.

Vďaka rozšíreniu získala Európska únia kontinentálny rozmer. Predĺženie hlavných osí transeurópskej siete vytvára viac koridorov, ktoré sú mimoriadne vhodné na železničnú a vodnú dopravu. Veľké rieky vrátane osi Rýn-Dunaj zabezpečujú prepojenie s prímorskými zónami. Aj pre vnútrozemský štát má vodná doprava význam, predovšetkým, ak ním preteká významná medzinárodná rieka, ktorá spája príslušný štát s viacerými námornými prístavmi. Priama prekládka tovaru z námorných lodí v námorných prístavoch na riečne plavidlá umožňuje dostať efektívne a ekologicky výhodne tovar do vnútrozemia. Rieka Dunaj je významnou medzinárodnou riekou, prostredníctvom ktorej je aj Slovenská republika priamo napojená na významné námorné prístavy Čierneho mora (Izmail, Constanta) a prostredníctvom kanála Dunaj-Mohan tiež s prístavmi Severného mora (napr. Rotterdam). Aj táto dopravná cesta môže byť teda využitá pri prepravách nákladu z námorných prístavov a prispieť tak k zníženiu preťaženia cestných komunikácií, k zvýšeniu bezpečnosti nákladnej dopravy, k dosiahnutiu vyššej energetickej účinnosti a ochrane životného prostredia. Voľná kapacita takých koridorov, ako je Dunaj, sa môže využiť prostredníctvom modernizácie a integrácie riečnej dopravy do účinnejších multimodálnych logistických reťazcov.

Európska únia prijala celý rad dokumentov na podporu vnútrozemskej vodnej dopravy alebo intermodálnej prepravy. V roku 2006 bol Európskou Komisiou prijatý program NAIADES (Navigation and Inland Waterway Action and Development in Europe) - integrovaného európskeho akčného programu pre vnútrozemskú vodnú dopravu, ktorý vytvoril priestor pre konkrétne akcie s cieľom naplno využiť potenciál vnútrozemskej vodnej dopravy a zatriktívniť jej využívanie.

Na realizáciu akčného programu NAIADES bol na jar 2008 Európskou komisiou vyhlásený projekt "PLATINA", ktorý obsahuje konkrétne kroky v piatich oblastiach: zlepšenie trhových podmienok, modernizácia flotily, rozvoj ľudského potenciálu, posilnenie imidžu vnútrozemskej vodnej dopravy a zlepšenie infraštruktúry. Tento projekt v súčasnosti spája 22 partnerov z 9 európskych krajín. Medzi hlavnými partnermi projektu sú Via Donau z Rakúska, Voies navigables z Francúzska, Bundesverband der Deutschen Binnenschiffahrt z Nemecka, Promotie Binnenvaart Vlaanderen a Rijkswaterstaat Centre for Transport and Navigation z Holandska.

Ďalšími medzinárodnými projektmi zameranými na zvyšovanie kvalifikačnej úrovne pracovníkov v oblasti vnútrozemskej vodnej dopravy sú :

¹ Ing. Božena Hejhalová, Fakulta prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov, Žilinská univerzita v Žiline, e-mail : Bozena.Hejhalova@fpedas.uniza.sk

- EWITA (European web platforms & training concepts for intermodal inland waterway transport) – Európska webová platforma & koncepcia odbornej prípravy pre intermodálnu vnútrozemskú vodnú dopravu,
- EDINNA (Education inland navigation) – Vzdelávanie pre vnútrozemskú plavbu,
- NELI (Cooperation – Network for logistics & nautical education focusing on inland waterway transport in the Danube corridor supported by innovative solutions) – Sieť spolupráce pre vzdelávanie v oblasti logistiky a plavby zameranej na vnútrozemskú vodnú dopravu v povodí Dunaja podporovanú inovatívnymi riešeniami.

Integrálnou súčasťou týchto projektov je investovanie do ľudského potenciálu, t.j. podpora rozvoja systému vzdelávania a odbornej prípravy ako základnej podmienky vytvorenia zdravého a konkurencieschopného trhu práce, nakoľko v súčasnosti je kvalifikovaných pracovníkov (disponent námorných prepráv, operátor prístavu, manažér skladovacích kapacít prístavu, lodný agent pre príjem a obsluhu plavidiel, vodca plavidla atď.) nedostatok.

Medzinárodný projekt NELI

Tento projekt (Sieť spolupráce pre vzdelávanie v oblasti logistiky a plavby zameranej na vnútrozemskú vodnú dopravu v povodí Dunaja podporovanú inovatívnymi riešeniami) je jedným z podporných medzinárodných programov a projektov, ktoré nadväzujú na program NAIADES a patrí medzi projekty Programu teritoriálnej spolupráce Juhovýchodná Európa (SEE) s dobou trvania 36 mesiacov a je spolufinancovaný z fondov ERDF a IPA.

Cieľom projektu je

- vybudovať sieť organizácii zainteresovaných v sektore vnútrozemskej dopravy a ich spolupráca pri výmene skúseností v oblasti vzdelávania a tréningu;
- navrhnuť a implementovať e-learningové služby v oblasti vnútrozemskej plavby s cieľom vyrovnáť rozdiely v tejto oblasti v juhovýchodnej Európe;
- navrhnuť a zriadiť informačné a vzdelávacie centrá v Galati (Rumunsko) a Ennschafene (Rakúsko);
- zvýšiť povedomie verejnosti o dôležitosti nových vyučovacích metód v oblasti vnútrozemskej plavby, predovšetkým propagácia špecifických aktivít u mládeže.

Na projekte NELI spolupracuje 15 inštitúcií z 8 podunajských krajín (Ukrajina, Rumunsko, Bulharsko, Srbsko, Chorvátsko, Maďarsko, Slovensko, Rakúsko). Zo Slovenska sa na projekte podieľajú dve partnerské organizácie - Katedra vodnej dopravy (KVD) zo Žilinskej univerzity v Žiline a Katedra manažmentu výroby (KMV) z Technickej univerzity v Košiciach.

Riešitelia z Katedry vodnej dopravy sa majú podieľať predovšetkým na tvorbe učebných textov predmetov vzdelávacieho kurzu Vnútrozemská plavba a prístavy so zameraním na vnútrozemské prístavy, dunajskú vodnú cestu, vnútrozemskú plavbu a iné oblasti vnútrozemskej vodnej dopravy a logistiky. Spoluriešitelia z Technickej univerzity v Košiciach majú zabezpečovať tvorbu a správu platformy ILIAS pre elektronické vzdelávanie, niektoré preklady učebných materiálov, ako aj komunikáciu s inštitúciami z oblasti logistiky a multimodálnej prepravy. Medzi spoločné aktivity oboch slovenských partnerov patrí zlepšenie propagácie vodnej dopravy a vyvolanie väčšieho záujmu verejnosti o rozvoj tejto oblasti.

Analýza súčasného stavu prípravy na povolanie v odbore vodná doprava

V zmysle § 30 ods. 7 a § 31 ods. 3 zákona č. 338/2000 Z. z. o vnútrozemskej plavbe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ustanovuje vyhláška MDPT SR č. 12/2005 Z.z. podrobnosti o kvalifikačných predpokladoch a o overovaní odbornej spôsobilosti člena posádky plavidla. S výnimkou dvoch funkcií člena lodnej posádky (lodný kapitán III. triedy a lodník), u ktorých postačuje základné vzdelanie, u všetkých ostatných funkcií sa vyžaduje ukončené stredné odborné vzdelanie, alebo úplne stredné vzdelanie na to, aby sa potenciálny člen lodnej posádky mohol prihlásiť na skúšku z odbornej spôsobilosti. Okrem predpísaného vzdelania musí budúci člen posádky (v konkrétnej funkcii) spĺňať aj vyhláškou stanovený rozsah plavebnej praxe.

V rámci riešenia projektu NELI bola v roku 2009 spracovaná analýza súčasného systému vzdelávania v oblasti vnútrozemskej vodnej dopravy v jednotlivých podunajských štátoch a táto bola prezentovaná jednotlivými zástupcami spolupracujúcich organizácií na pracovnom stretnutí v Žiline v decembri 2009 v rámci pracovného balíka WP 3 „Implementácia siete pre spoluprácu“.

Z analýzy systému vzdelávania v oblasti vnútrozemskej vodnej dopravy v SR, ktorú spracovávali pracovníci KVD Žilinskej univerzity vyplynulo, že na vzdelávanie pracovníkov vo vodnej doprave je zameraná predovšetkým Žilinská univerzita v Žiline v rámci študijného programu „Prevádzka a ekonomika vodnej dopravy“. Ide o prípravu pracovníkov (I. a II. stupňa vysokoškolského vzdelania), ktorí môžu nájsť uplatnenie u dopravcov, zabezpečujúcich vnútrozemskú vodnú dopravu, v zasielateľských organizáciách, v prístavoch, v organizáciách, ktoré sú orgánmi štátnej správy, v organizácii, ktorá je správcom vodného toku, alebo správcom verejného prístavu. Študijný program „Prevádzka a ekonomika vodnej dopravy“ nie je zameraný na odbornú prípravu pracovníkov lodnej posádky. Katedra vodnej dopravy však získala akreditáciu v rámci celoživotného vzdelávania, v rámci ktorej môže zabezpečovať aj odbornú prípravu členov lodnej posádky.

Z analýzy ďalej vyplynulo, že odborná príprava mládeže na povolanie v sústave stredoškolského odborného vzdelávania v odvetví doprava je zabezpečovaná strednými odbornými učilišťami, strednými odbornými školami, združenými strednými školami a dopravnými akadémiami. Stredoškolské odborné vzdelávanie má za úlohu pripraviť pre trh práce najmä zručných remeselníkov, odborných robotníkov a stredné technické kádre.

Študijné a učebné odbory, v ktorých sa pripravuje mládež na povolania v odvetviach dopravy má v sieti stredných škôl zaradených 15 stredných odborných škôl (SOŠ), 19 stredných odborných učilišť (SOU) a 18 združených stredných škôl (ZSS) a dopravných akadémií, ktoré sa venujú odvetviu doprava (do tohto počtu nie sú zahrnuté školy vyučujúce mechaniku opravára cestných motorových vozidiel (101 škôl) a autoelektrikára (52 škôl) [2].

Je nutné konštatovať, že na Slovensku sa v súčasnosti žiadna stredná škola, ani stredné odborné učilište nezameriava na prípravu pracovníkov na povolanie v odbore vodná doprava. Základné poznatky z oblasti vnútrozemskej vodnej dopravy môžu študenti dopravných akadémií, stredných odborných škôl a stredných odborných učilišť získať v predmetoch „Dopravná geografia“, „Dopravná sústava“, „Dopravné a prepravné prostriedky“, „Dopravná prevádzka“, „Logistika v doprave“, „Preprava a zasielateľstvo“, z ktorých niektoré sú voliteľné a teda nemusia sa vyučovať vôbec, v prípade, že si ich študenti nevyberú.

Keďže v SR sa žiadna stredná škola nezameriava na odbornú prípravu členov lodnej posádky, v súčasnosti sa budúci členovia lodnej posádky (absolventi akejkoľvek strednej školy, stredného odborného učilišťa alebo aj základnej školy – v prípade kapitána III. triedy a lodníka) pripravujú na skúšku z odbornej spôsobilosti člena lodnej posádky v prípravných

kurzoch organizovaných Štátnou plavebnou správou a vykonajú skúšky odbornej spôsobilosti pred komisiou zriadenou Ministerstvom dopravy pôšt a telekomunikácií SR v rozsahu stanovenom vyhláškou č. 12/2005 Z.z.

Z prieskumu u zamestnávateľov, zamestnávateľských zväzov a odborových zväzov týkajúceho sa požiadaviek trhu práce vyplynulo, že je nedostatok absolventov v niektorých odboroch a profesiách, okrem iného aj v odbore vodná doprava [4].

Je nevyhnutné sledovať potreby trhu a v závislosti na nich uskutočňovať zmeny vo vzdelávaní tak, aby uplatnenie absolventov v praxi bolo čo najväčšie. Zavedenie nových technológií do odbornej praxe, propagácia možnosti uplatnenia absolventov vo vodnej doprave a informatizácii môžu prispieť k zvýšeniu záujmu o tieto povolania.

V „Návrhoch na zmenu obsahu odborného vzdelávania a na smerovanie odborného vzdelávania a vyššieho odborného vzdelávania“ [4] je konštatované, že je nevyhnutné zamerať sa na prípravu žiakov na povolania v študijných a učebných odboroch SOŠ a SOU, ktoré sú perspektívne z hľadiska potrieb trhu (informatik, špeditér, dispečer, zamestnanec v logistike, vodič profesionál, zamestnanec vo vodnej doprave a pod.).

Dôležitým aspektom smerovania vzdelávania na stredných školách je prispôbenie obsahu vzdelávania tak, aby kvalifikácia získaná v SR bola všeobecne uznávaná v rámci celej EÚ. Pre naplnenie uvedenej požiadavky je nevyhnutná spolupráca s ostatnými členskými krajinami EÚ na spoločných projektoch. Projekty by mali byť zamerané na mobilitu študentov a učiteľov, spoluprácu medzi školami, podporu jazykových znalostí, uznávanie vzdelávania, validáciu zručností a vedomostí v rámci EÚ. Projekty je potrebné uskutočňovať koordinovane v rámci zoskupení všetkých subjektov v danej oblasti. [4]

Záver

V „Prvej správe o pokroku dosiahnutom pri realizácii akčného programu NAIADES na podporu vnútrozemskej vodnej dopravy“ sa konštatuje, že napriek tomu, že akčný program NAIADES bol zavedený ešte len nedávno, politické vnímanie vnútrozemskej vodnej dopravy bolo posilnené nielen na úrovni EÚ, ale aj na úrovni členských štátov a lodného priemyslu. Európska komisia sa zaviazala k plneniu programu a plánuje udržať dynamiku doterajšieho vývoja. V nasledujúcich rokoch by sa mali podniknúť akcie vo všetkých oblastiach stanovených v programe NAIADES. V oblasti „Ľudský faktor“ - pritiahnutie zručných a kvalifikovaných pracovníkov by mali byť definované požiadavky na odbornú spôsobilosť pracovníkov vo vnútrozemskej vodnej doprave. Bude si to vyžadovať prijatie nových právnych predpisov EÚ, týkajúcich sa harmonizácie minimálnych požiadaviek na členov lodnej posádky a osvedčení pre kapitánov (platných na všetkých vodných cestách EÚ).

Aj projekt NELI, ktorého spoluriešiteľmi sú aj pracovníci Katedry vodnej dopravy Žilinskej univerzity v Žiline, má prispieť k skvalitneniu odbornej prípravy pracovníkov v rámci vnútrozemskej vodnej dopravy a tým prispieť k zlepšeniu konkurencieschopnosti tohto druhu dopravy voči ostatným druhom dopravy.

Použité informačné zdroje :

- [1] NAIADES (Navigation and Inland Waterway Action and Development in Europe) – Integrovaný európsky akčný program pre vnútrozemskú vodnú dopravu [KOM(2006)6 z 17. 1. 2006]

- [2] Prvá správa o pokroku dosiahnutom pri realizácii akčného programu NAIADES na podporu vnútrozemskej vodnej dopravy
- [3] Sosedová J., Hejhalová B. : Zachráni vodná doprava európsky dopravný systém ?, In : Doprava a logistika, roč. 3, č. 2/2008, str. 16-17
- [4] Konceptia prípravy mládeže na povolanie v odvetviach dopravy, pôšt a telekomunikácií - „3760_6_00, prevádzkovanie dopravy“
- [5] Základné pedagogické dokumenty, študijný odbor 3760 6 00 prevádzka a ekonomika dopravy, pre stredné odborné školy, schválené Ministerstvom školstva SR dňa 14. júna 2004 pod číslom CD-2004-6570/14126-18:093 s platnosťou od 1. septembra 2004
- [6] Vyhláška MDPT SR č. 12/2005 Z.z. podrobnosti o kvalifikačných predpokladoch a o overovaní odbornej spôsobilosti člena posádky plavidla
- [7] MŠ SR (KEGA) 313014ŽU4/2010 Inovácia študijného programu „Vodná doprava“ implementáciou telematických technológií do profilových predmetov, Katedra vodnej dopravy F PEDAS, Katedry dopravných sietí F RI, Žilinská univerzita v Žiline, 2010–2011, zodpovedný riešiteľ: doc. Ing. Jarmila Sosedová, PhD.

Tento článok bol publikovaný v rámci projektu NELI (Sieť spolupráce pre vzdelávanie v oblasti logistiky a plavby zameranej na vnútrozemskú vodnú dopravu v povodí Dunaja podporovanú inovatívnymi riešeniami), kód projektu: SEE/A/223/3.2/X, doba trvania projektu: apríl 2009 – marec 2012.

**LOGISTICKÝ
MONITOR**

Internetové noviny pre rozvoj
logistiky na Slovensku.

ISSN: 1336-5851